

A földrajztanárképzés rövid története az ELTE-n

A budapesti földrajztanárképzés az Eötvös Loránd Tudományegyetemen jelenleg a Földrajz- és Földtudományi Intézet Földrajztudományi Központjához kapcsolódik. Történetileg azonban két ágon fejlődött, ugyanis a második világháborút követően a tanárképzést két eltérő szintre osztották: az újonnan kialakított közoktatási szintek alapján egyrészt létrehozták az általános iskolák számára tanárokat képező tanárképző főiskolákat, másrészt innentől kezdve az egyetemek a középiskolák számára képeztek tanárokat. Így a Pázmány Péter Tudományegyetemből kialakított és átszervezett Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kara is a **középiskolai tanárok** – köztük a földrajz szakosok – **képzésének** feladatát látta el, a 10 féléves szemesztereket követően többnyire kétszakos tanárokat bocsátva ki a falai közül.

A Természettudományi Karon földrajztanárképzés 1968-ig az ELTE Múzeum körüti épülettömbjében, majd azt követően 2002-ig a korábban a katonatisztek képző Ludovika épületében (ami ma a Nemzeti Közszerológái Egyetemnek ad helyet) zajlott, ahonnan a lágymányosi épülettömb átadása után, 2002-ben költözött a mai helyére, a Pázmány Péter sétányra.

Az egyetemi földrajztanárképzésnek bő egyharmad évszázadon át helyet adó egykori Ludovika Akadémia épülete a Ludovika téren

Mivel Budapesten a háború utáni átszervezéseket követően általános iskolai tanárképzés már nem folyt, és ez az általános iskolákban tanárhiányt eredményezett, 1975-től folyamatosan kiépült egy budapesti tanárképző főiskola, amely kezdetben a mai Eszterházy Károly főiskola elődjének, a Ho Si Minh Tanárképző Főiskolának a budapesti Kihelyezett Tagozataként működött, majd 1983-ban az intézményt Tanárképző Főiskolai Karként átvette az ELTE. A főiskolai karon az alapítástól 2003-ig létezett Földrajz Tanszék, később – immár Lágymányoson – Főiskolai Földrajz Tanszék néven, amely végül a bolognai rendszerre való teljes átállással szűnt meg. Hozzávetőlegesen évente 20–80 fő végzett a többször átszervezett intézményben, kezdetben Budapesten a csepeli Tejút utcai, majd a belvárosi Kazinczy utcai épületben, ami ma az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának épülete, végül abban a Markó utcai épületben, amely ma a Budapesti Gazdasági Főiskola kereskedelmi, Vendéglátó-ipari és Idegenforgalmi Karának ad otthont. Főiskolai szintű képzés emellett a

Tanárképző Főiskolai Kar ún. Gödöllői Képzési Helyén is történt 1987–2000 között, amit ugyancsak a TFK oktatói láttak el, és körülbelül 150 főt bocsátott ki a falai közül. A főiskolai képzés nappali és esti tagozaton, az egyetemi képzés nappali és 1985–2003 között esti tagozaton történt. A főiskolai tanszék látta a tanítók egyszakos általános iskolai földrajztanári, az egyetemi tanszékek pedig az általános iskolai földrajztanárok középiskolai tanárrá való ún. kiegészítő képzését is.

*A főiskolai földrajztanárképzésnek 1987–2002 között
helyet adó Markó utcai épület*

A földrajztanárképzés jelenlegi helyszíne, a lágymányosi egyetemi épületegyüttes déli épülete

A bolognai rendszerű tanárképzés bevezetése (2006 szeptembere) után megszűnt az általános és a középiskolai tanári munkára való felkészítés megosztottsága, hiszen tanári diplomát csak a 3 éves alapképzésre (BsC) épülő **mesterképzésben** (MA) lehet szerezni. Földrajztanári diplomát alapszakon (maior) és mellékszakon (minor) szerezhetnek a hallgatók, alapvetően 3 (BsC)+2 (MA) év elméleti képzés, valamint egy féléves külső iskolai képzés után, de lehetőség van a mesterképzést 1, illetve 1,5 félév alatt is elvégezni (a szükséges előképzettség esetén). 2012–2016 között 59 fő végzett **földrajztanár szakirányon**. Ez a képzési mód a mesterképzésben 2016/2017. tanévben indul utoljára, így várhatóan a 2018/2019. tanévvel (illetve a gyakorlati képzést is ideszámítva a 2019/2020. tanévvel) fut ki a rendszerből. Az ebben a képzési formában végzett hallgatóink döntő többsége valóban

földrajztanárnak készül(t), minimális a lemorzsolódás (e képzési típus bevezetése óta alig 5 fő). Céltudatosan végzik párhuzamosan szaktudományos, szak módszertani és pedagógiai tanulmányaikat, miközben tanítási gyakorlaton vesznek részt. A mesterképzés 2. évében az elméleti képzéssel egyidőben egyéni szaktárgyi tanítási gyakorlatuk van vezetőtanárok irányításával a gyakorló iskolákban az egyik félévben az egyik, a másik félévben a másik szaktárgyukból. A szaktárgyi tanulmányokat lezáró modulzáró vizsga sikeres letétele után fél éves tanítási gyakorlatot végeznek valamely külső gyakorlólhelyen mentortanár és az egyetemen a szak módszertanos oktató irányításával. Ezt a félévet a szak módszertani szakdolgozat megírása és megvédése, a pedagógiai portfólió összeállítása és megvédése, illetve a szak módszertani záróvizsga zárja. A végzett hallgatók több mint 95%-a el is helyezkedett tanári vagy a közoktatással összefüggő állásban.

A 2013/2014. tanévtől a bolognai tanárképzési rendszer helyébe felmenő rendszerben az ún. **osztatlan tanárképzés** lép. Ennek következtében a földrajztanárok képzése ismét „tömegessé” vált, az elmúlt három évben 60–65 fő kezdte meg a tanulmányait nappali tagozaton (levelező és esti képzés az ELTE-n földrajz szakon jelenleg nincsen). Szaktudományos képzésükkel párhuzamos folyik a pedagógiai képzés. A képzés földrajz szak módszertani része 2015. szeptemberében kezdődött, 2016. szeptemberétől pedig a 4+1 éves képzést választók szaktárgyi tanítási gyakorlata vette kezdetét. Az osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók két kimenet között választhatnak: 4+1 év tanulmány után általános iskolai, 5+1 év után pedig középiskolai tanári képesítést szereznek. A +1 év a szaktudományi, pedagógiai és szak módszertani képzés lezárása után a külső iskolában töltendő összefüggő tanítási gyakorlatot jelenti, amelyet mentortanárok irányítanak.

2017. szeptemberől a földrajztanárképzés szakmetodikai feladatait a Földrajz- és Földtudományi Intézetben belül működő **Földrajz szak módszertani csoport** látja el.

Az ELTE-s földrajztanári szak módszertani képzés helyszíne, a látványos déli épület 1-225. terme (Bulla terem)

Szaktárszertanos oktatók

Egyetemi képzés (Természettudományi Kar)

Név		Időszak
dr. Mérő József		1965–1975
dr. Simon Dénes		1975–1977
dr. Miczek György		1976–2004
dr. Gáldi László		1978–1985
Villányi Péter		1985–1987
dr. Hevesi Attila		1973–1988 között több félévben
Kéri András		2000–2014

dr. Makádi Mariann

2005. szeptembertől

dr. Kőszegi Margit

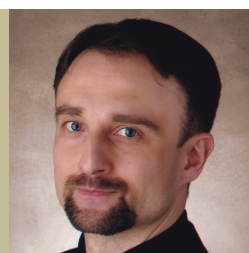
2016. október–
2017. december

Arday István

2018. februártól

Horváth Tamás

2018. februártól

Főiskolai képzés (Tanárképző Főiskolai Kar és jogelődje)

(1975-től Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Budapesti Kihelyezett Tagozat, majd 1983-tól jogutódként az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, illetve párhuzamosan 1986–1993 között ELTE TFK Gödöllő Képzési Hely)

dr. Mérő József 1975–1979

dr. Simon Dénes 1980–1991

dr. Makádi Mariann 1987–2006 (a képzés kifutó rendszerű megszűnéséig)

A földrajztanárképzés filozófiája az ELTE-n

A földrajztanításban – csakúgy mint a közoktatás egészében – paradigmaváltás zajlik, amely a korábbiakban soha nem tapasztalt mértékben kívánja meg az iskolai tudásszerzésről alkotott elképzelések, „bevált” módszerek eredménytelenségével való szembenézést és szakítást. A felnövekvő nemzedék és részben a társadalom iskolához való hozzáállása alapjaiban változott meg, amelyhez az iskolai munkának alkalmazkodnia szükséges. Közismert tény, hogy a tanulók földrajzi tudásuknak háromnegyed részét az iskolán kívüli világból szerzik. A földrajzórákat felesleges teherként élik meg, mert részben olyan ismeretanyagot próbálnak a fejükbe tuszkolni, amelynek nem érzik szükségét, és olyan módszerekkel teszik, amelyre már nem vevők, mert az iskolán kívüli – jórészt digitális és virtuális környezetekből – sokkal kisebb erőbefektetéssel, hatékonyabban szerzik meg a szükségeseket. A földrajztanítás egykor éppen azért volt szép a tanárok számára és kedvelt a tanulók által, mert a közvetlenül is tapasztalható valóságból indult ki és új ismeretekkel gazdagodva oda is tért vissza, praktikus tudáshoz juttatta a tanulókat. Mára azonban elveszítette ezt a rangját a közoktatási rendszerben. Rangjának, illetve a tanulásához szükséges motiváltságnak a visszaszerzésére csak akkor van esély, ha a földrajztanárok szakítanak végre a lexikonszerű, tényeket ismertető tanítási attitűddel. Amíg az elmúlt évtizedekben a fegyelmezés, a szigor, a tekintélyelv alkalmazásával fenntartható volt a poroszos szellemű, közvetlen ismeretátadó földrajztanítási-tanulási stratégia, addig a társadalomban, az iskola világában és a tanulói mentalitásban bekövetezett jelentős változások olyan szintre jutottak, amelyben ez már nem működik. A földrajztanítás módszertanának kell alapvetően megújulnia ahhoz, hogy a földrajz mint tantárgy ne tűnjön el. A földrajztanároknak kell megújulniuk legalább annyira, mint a földtudományok, azon belül a földrajztudomány képes volt információszerző- és feldolgozó apparátusa, eszközei és a használatukhoz kapcsolódó metodika területén. Természetesen tartalmi változások is szükségesek, újra kell értelmezni az évszázadok során megcsontosodott fogalomrendszert, sokkal erősebben kell támaszkodni a többi tantárgy keretében megszerzett tudás felhasználására, ami alapfeltétele a földrajz tantárgy szintetizáló jellege megvalósulásának. A leendő földrajztanároknak meg kell érteniük a korszakváltás eredményeként létrejövő új oktatási környezetet, a mai gyerekek motivációit és „működését” és el kell sajátítaniuk azokat a képességeket, viselkedésmintákat, amelyek problémák köré csoportosítva, értelmezéseken, cselekvéseken keresztül, együttműködéssel vezetik a tanulókat élményszerű földrajzi-környezeti tudáshoz.

A földrajz szak módszertan oktatói

dr. Makádi Mariann

Végzettség: biológia-földrajz szakos tanár (Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Budapesti Kihelyezett Tagozata – 1977; József Attila Tudományegyetem, Szeged – 1985)

Tudományos fokozat: PhD – földtudományok természetföldrajz szakterület (ELTE TTK)

E-mail: makadim@caesar.elte.hu

Főbb tevékenységek és feladatkörök

- Földrajz szak módszertani tárgyak oktatása (előadások és gyakorlatok);
- Hallgatói iskolai tanítási gyakorlatok szakmai és módszertani irányítása;
- Szak módszertani terepfoglalkozások vezetése;
- Szak módszertani szakdolgozók szakmai irányítása;
- Tantervfejlesztés, tantervelméleti kutatások;
- Kompetenciafejlesztési innovációk;
- Tankönyvírás, földrajzi atlasz szerkesztés (földrajz alsó-, közép- és felsőfokú oktatás);
- Tanári, tanulói oktatási segédanyag készítés (alsó-, közép- és felsőfokú földrajz oktatás);
- Digitális tananyagfejlesztés (alkotó szerkesztői, szerzői és lektori feladatok);
- Közoktatási szakértés (földrajz, környezeti nevelés);
- Érettségi elnöki feladatok;
- Tanártovábbképzések vezetése (földrajz szak módszertani, földrajz érettségi, fejlesztő tréneri).

Publikációs tevékenység

- 34 db tankönyv (általános iskolai, középiskolai, felsőoktatási)
- 24 munkafüzet és feladatlap 4 db tankönyv és 4 db munkafüzet alkotó szerkesztése (OFI 2015)
- 6 db földrajzi atlasz szerkesztés
- 6 + 32 db tanári kézikönyv
- 49 db szakcikk és tanulmány
- 12 db digitális földrajzi tananyag
- 16 db tanterv

Kiemelt publikációk

1. *Makádi M. (2005, 2006): Földönjáró 1-2. Módszertani kézikönyv gyakorló földrajztanárok és hallgatók részére. Felsőoktatási tankönyvek. Stiefel Eurocart, Budapest, 206 p., 200. p.*
2. *Makádi M. (2006): Földönjáró DVD-ROM. Módszertani segédanyag gyakorló földrajztanárok és hallgatók részére. Felsőoktatási digitális tankönyv-kiegészítő. Stiefel Eurocart, Budapest*
3. *A Föld, amelyen élünk tankönyvcsalád (tankönyvek, munkafüzetek, ellenőrző feladatlapok). Könyezetismeret 4. osztály, Természetismeret 5. és 6. osztály, Földrajz 7., 8., 9. és 10. osztály, Hon- és népismeret 5–6. osztály. Mozaik Kiadó, Szeged, 1996–2010.*
4. *Makádi M. (2009): A kompetenciaalapú pedagógia lehetőségei a tanítási-tanulási folyamatban. Mozaik Kiadó, Szeged, 135 p.*
5. *Korom E. – Nagyné – B. Németh M. – Radnóti K. – Makádi M. – Adorjánné – Revákné – Tóth Z. – Csíkos Cs. – Wagner É. (2012): Részletes tartalmi keretek a természettudományok diagnosztikus értékeléséhez. In: Csapó B. – Szabó G. (szerk.): Tartalmi keretek a természettudományok diagnosztikus értékeléséhez. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 179–310.*
6. *Makádi M. (szerk. 2013): Tanulási-tanítási technikák a földrajztanításban. Felsőoktatási tankönyv. e-book. ELTE-Prompt Kft., Budapest, 241 p.*
7. *Makádi M. (szerk. 2013): Vizsgálati és bemutatási gyakorlatok a földrajztanításban. Felsőoktatási tankönyv. E-book. ELTE-Prompt Kft., Budapest, 302 p.*
8. *Adorjánné – Király B. – Makádi M. – Nahalka I. – Nagyné – Papp K. – Radnóti K. – Wagner É. (2014): A természettudomány tanítása. Szakmódszertani kézikönyv és tankönyv. Mozaik Kiadó, Szeged, 575 p.*
9. *Makádi M. (szerk. 2015): A természetismeret tanítása és tanulása. Felsőoktatási tankönyv. e-book. ELTE TTK FFI, Budapest, 424 p.*
10. *Makádi M. (2015): Tevékenykedtető földrajztanítás. Felsőoktatási tankönyv. e-book. ELTE TTK FFI, Budapest, 230 p.*

Elismerések

- Kiváló Ifjú Geográfus (1985)
- Miniszteri dicséret (1986)
- Pro Geographia (1992)
- Tanárképzésért plakett (1998)
- Trefort Ágoston Emléklap (2000) (ELTE)
- Érdemes Tankönyvíró (2007)